

СЕКЦІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Керівник: Борис Бренько

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ЖУРНАЛІСТА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Ірина Лисенко

Ст. Львівського університету бізнесу та права
Науковий керівник – Папікян А.Л.

З'ясовується стан підготовки сучасного журналіста у вищих навчальних закладах України, показані витoki української журналістики, проводиться порівняння між станом журналістики у радянський час і у сучасні Україні, показуються проблеми української журналістики і шляхи їх подолання.

Ключові слова: журналістська праця, журналіст, кваліфікація, система освіти, засоби масової інформації(ЗМІ).

Журналістика – це насамперед інтелектуально потужний, національно свідомий, психічно здоровий, прогресивно налаштований корпус журналістів. Стан сучасної журналістики визначається позицією журналіста, його ставленням до професії, розумінням своєї суспільної ролі й місії.

Без сумніву, на навчальні заклади, що готують інформаційну еліту, лягає велика відповідальність, хоч вона є відповідальністю режисера за гру акторів, учителя за життєздатність молодого покоління. Відповідальність непряму, опосередковану навчанням і здібністю майбутнього фахівця до навчання. Але, якщо відповідальність педагогів за своїх вихованців можна пом'якшити за рахунок впливу на виховання зовнішніх чинників, то до рівня освіти не повинно бути ніяких поступок: освіта завжди має прагнути до відображення на рівні свого змісту реального стану речей в галузі [2].

Початки університетської підготовки журналістів пов'язують з відомим американським журналістом, угорцем за походженням, редактором «Нью-Йорк Уорлд» Джозефом Пулітцером, тим самим, іменем якого названа найпрестижніша міжнародна журналістська премія. Він організу-

вав у 1912 році в Колумбійському університеті першу журналістську школу. Він же із великою внутрішньою впевненістю спрогнозував неминучість саме університетської форми підготовки журналістських кадрів. «Я переконаний, – говорив він, – що ще в нашому столітті журналістика стане предметом вивчення у школі, так як це має місце у галузі права або медицини» [1].

Відповідні центри підготовки журналістів були створені між Першою та Другою світовими війнами у Німеччині, Польщі, Бельгії, Норвегії, а також у Японії, Китаї. Після Другої світової централізована, здебільшого університетська, підготовка і перепідготовка кадрів для надзвичайно розгалуженої системи мас-медіа здійснюється переважно у всіх розвинутих країнах. Останньою «здалась» консервативна Великобританія, заснувавши у 1970 році «Центр журналістських студій» у Кардіфському університеті.

Не обминув цей процес і Україну. Як частина великої імперії, як одна з її великих провінцій, вона була змушена керуватися тими законами, які диктувала Москва. Ще з 20-х років кадри партійних журналістів готувалися на базі Комуністичного інституту імені Артема, а згодом ще й Комуністичного інституту журналістики у Харкові.

Журналістська праця – не просто вміння вправно написати замітку чи статтю, хоч ці ази ремесла треба засвоїти, а своєрідний спосіб сприйняття світу, спосіб бачення реальності, спосіб мислення і світовідчуття, спосіб існування і усвідомлення себе у неспокійному житті.

Відмінність демократичної журналістики від тоталітарної, крім багатьох інших ознак, полягає у тому, що у демократичному суспільстві, у прихильності до якого ми довгий час клянемося, ЗМІ становлять відносно самостійну силу, «четверту владу». Відтак і поняття професійної майстерності трактується, у всякому разі повинно трактуватись, по-різному. Журналіст, насамперед повинен вміти переконливо, дохідливо і популярно пропагувати, доносити до читача (слухача) розроблені кимось зверху доктрини, теорії, ідеї, по можливості ілюструючи їх прикладами із життя. Тому довгий час існував погляд на майстерність як на вміння побудувати твір таким чином, щоб він легко, емоційно сприймався і краще засвоювався. Та й сьогодні дехто, хай і у дискусійному порядку, ставить на перший план у журналістиці «майстра виготовлення тексту».

Насправді ж, для журналіста важливо не просто **як** сказати, а насамперед **що** сказати. Іншими словами, перед чесним журналістом

завжди стоїть питання компетентності, вміння аналізувати, мужності і високої моральності. Не випадково у всьому світі домінуючою стала університетська система освіти журналістів, хоч вона не позбавлена певних вад, якщо йдеться про підготовку саме працівників мас-медіа.

Журналістика перебуває, як і вся наша освіта, у кризовому стані. Тож хотілось би звернути увагу на ті суперечливі тенденції, які можна спостерегти з середини. Не варто говорити про загальновідому бідність середньої та вищої школи, полишимо для вузького кола фахівців зміст і якість навчальних планів. А розширення, і то досить помітне, наборів на факультети, поява нових центрів навчання, в тому числі у приватних, відчутне збільшення бажуючих здобувати журналістську освіту за оплату, а з другого боку – збіднення можливостей державних університетів щодо витрат на організацію навчального процесу разом із структурними змінами у самій підготовці вузівських вихованців таять у собі як певну небезпеку, так і при розумному використанні цих тенденцій майбутню перспективу поліпшення стану справ.

На Заході вища, в тому числі журналістська, освіта завжди була гнучкішою, різноманітнішою, «загальнішою». Це пов'язане з самим характером організації освіти, заснованої на автономності, приватній ініціативі, а значить і різноманітності форм. Масштабів підготовки журналістських кадрів не можна зрівняти з такими масовими професіями, як педагоги, економісти, юристи. Але у США, наприклад, організована підготовка працівників масової комунікації ведеться майже у трьохстах коледжах і університетах. При певному спільному підході, змісті і формі вивчення відповідних дисциплін, кожен із таких центрів працює за власною програмою, добором педагогічних кадрів, не кажучи вже про матеріальну базу. Відповідно різна, на загал дуже висока, плата за навчання, різні терміни навчання. Найбільш масовою є підготовка бакалаврів журналістики на базі випускників гімназій. Однак існують спеціальні інститути, відділення, у яких готують магістрів, докторів. Свою національну специфіку підготовки працівників мас-медіа мають Німеччина, Австрія, Франція, Голландія, Польща.

Ми ж до останнього часу мали єдиний вид підготовки журналіста, ім'я якому «спеціаліст». Це означає, що з напівграмотного випускника школи (а сьогодні це переважно сімнадцятирічні одинадцятикласники, настроєні романтично або й байдуже до всього на світі) потрібно за п'ять-шість років (залежно від форми навчання) викувати на журна-

ліста, майстра на всі руки. Як це парадоксально не прозвучить, для одних цього періоду навчання забагато, для інших – явно замало.

Тому здійснюваний міністерством перехід на багатоступеневу форму навчання вселяє певні надії на можливі структурні зміни у системі підготовки фахівців вищої кваліфікації взагалі, журналістів зокрема. Як відомо, уже третій рік університети, згідно з постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)», готують бакалаврів, тобто фахівців, які на основі повної загальної середньої освіти здобувають поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні знання та професійні уміння. Вони дають випускникові можливість вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад у певній галузі матеріального чи духовного виробництва. Кажучи образно, в умовах інституту, факультетів та відділень журналістики йде підготовка журналістської «піхоти» з терміном навчання чотири роки.

Журналістика, на відміну від фізики, медицини чи навіть права, – професія «відкрита». Якою б досконалою не була підготовка працівника мас-медіа, сюди приходили і приходитимуть люди з інших сфер діяльності. І це не зло, а у певному розумінні – благо. Людина йде в журналістику не тому, що має диплом, а тому, що має думки, певну позицію і моральний обов'язок поділитися цими думками публічно з іншими.

Сьогодні насторожує інша тенденція – полегшене уявлення про журналістику, низький рівень професіоналізму як у редакційній практиці, так і у ставленні молоді до майбутньої професії, яка, мовляв, не вимагає ні ґрунтовних знань, ні особливих розумових зусиль.

Висновок. В умовах тоталітарної системи пора було б приймати чергову постанову «Про дальше поліпшення...». Ціну цих постанов знаємо. Зрештою, живемо в інших соціальних вимірах. Саме суспільство, громадськість повинні усвідомити, що турбота про рівень професіоналізму журналістів – це, насамперед, їх головний біль. Ні партії, ні уряд цих питань самі вирішувати не будуть, а якщо вирішуватимуть, то на свою користь. Зате маємо цілу низку кровно зацікавлених у цьому організацій та осіб. Насамперед, це самі ЗМІ, це професійна спілка журналістів, гільдія редакторів.

Зрештою, є відповідні урядові інстанції на рівні законодавчої та виконавчої влади: дві комісії Верховної Ради, створений порівняно недавно державний комітет, який безпосередньо займається інформаційною політикою.

Є й інші громадські організації та окремі особи, які повинні б спільно з Міністерством освіти і науки взятися за поступове розв'язання цього, може, не наймасштабнішого нині, але важливого у перспективі питання. Треба братися за роботу сьогодні, щоб згодом не провалитися у прірву.

Література:

1. Гресько О.В. Міжнародна журналістика в контексті глобальних суспільних трансформацій: Автореф. дис. ... канд. філ. наук. – К., 2004. – 18 с.
2. Наукові записки Інституту журналістики. – 2001. – Т. 2. – С. 97.
3. Основи професійної комунікації: Навчальна програма та методичні рекомендації для студентів інституту, факультетів та відділень журналістики / Укл. В.О. Карпенко. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – 2002.
4. Свитич Л.Г. Феномен журналістики / Под ред. проф. Я.Н. Засурського. – М.: Факультет журналістики МГУ, 2000. – 252 с.
5. Свитич Л.Г., Ширяева А.А. Проблемы подготовки журналистов (Итоги социологического исследования). Ч. 2 // Вестн. Моск. ун-та. Серия журналистика. – 2004. – № 3. – С. 53–57.